

Strategie akviziční činnosti
Východočeské galerie v Pardubicích
(příspěvkové organizace Pardubického kraje)

na období 2017 - 2027

Obsah:

1. Úvod

- 1.1. Závazné dokumenty a metodické pokyny

2. Analýza sbírkového fondu

- 2.1. Historie sbírky
- 2.2. Charakteristika sbírky
- 2.3. Podsbírky
 - 2.3.1. Obrazy
 - 2.3.2. Kresby
 - 2.3.3. Grafiky
 - 2.3.4. Plastiky
 - 2.3.5. Fotografie a negativy
 - 2.3.6. Architektura a design
- 2.4. Swot analýza

3. Strategie akvizic

4. Zdroje a metody nákupu

5. Odpovědnost a zhodnocení

- 5.1. Kurátor sbírkových fondů
- 5.2. Poradní sbor
- 5.3. Správce deponitáře
- 5.4. Ředitel galerie
- 5.5. Ekonom

6. Závěr

7. Přílohy

- 7.1. Přehled akvizic (nákupy, převody, dary) v letech 2006 - 2016
- 7.2. Srovnání pořizovacích a současných cen vybraných sbírkových předmětů
- 7.3. Organizační a jednací řád komise pro akviziční činnost Východočeské galerie v Pardubicích
- 7.4. Složení poradního sboru pro akviziční činnost

zpracovala: PhDr. Hana Řeháková
ve spolupráci s odbornými pracovníky VČG

Konzultováno se členy Komise pro akviziční činnost VČG duben 2017
Schváleno Radou Pardubického kraje dne 15.5.2017, rozhodnutí R/354/17

1. Úvod

Strategie akviziční činnosti Východočeské galerie v Pardubicích, příspěvkové organizace Pardubického kraje, (dále jen strategie akvizic) představuje dokument, který upravuje oblast akvizic na základě zjednodušené analýzy sbírkového fondu, znalosti dalších srovnatelných muzeí umění – galerií v ČR, a vzhledem k reálným možnostem Východočeské galerie v Pardubicích (dále jen VČG). Časově, druhově a stylově určuje oblasti výtvarného umění, které budou předmětem sběratelského zájmu VČG.

Při zpracování strategie akvizic jsme vycházeli ze základních závazných dokumentů, jejichž seznam je uveden níže, a metodických pokynů upravujících oblast akvizic sbírkotvorných institucí obdobného charakteru.

Strategie akvizic je zpracována na období deseti let, tedy do roku 2027. Úprava dokumentu a jeho aktualizace je přípustná ve výjimečných případech; především dojde-li k zásadním uměleckým, společenským, finančním aj. změnám, které nebylo možné v době zpracování dokumentu (rok 2017) předpokládat.

Strategie akvizic VČG má vzhledem k akviziční činnosti VČG zásadní význam, protože vymezuje oblasti sběratelského zájmu VČG. Pro zřizovatele VČG je tento materiál jistotou budoucího odborného rozšiřování sbírky, která je v jeho vlastnictví. Naplnění strategie akvizic je v zájmu vlastníka sbírky (Pardubického kraje), ale tento dokument v žádném případě nezakládá žádné nové finanční závazky zřizovatele nad úroveň stávajících.

Sbírkotvorná činnost nesmí mít charakter akvizice uměleckých děl na základě náhodné nabídky. Aby sbírkotvorná činnost byla skutečně kvalitním zhodnocením sbírky, je nutné na základě analýzy jednotlivých podsbírek stanovit záměr a tomu pak podřídit výběr uměleckých děl.

1.1. Závazné dokumenty a metodické pokyny:

Zřizovací listina Východočeské galerie v Pardubicích, příspěvkové organizace Pardubického kraje

Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy

Vyhláška č. 275/2000 Sb.

Metodický pokyn Ministerstva kultury ČR (dále jen „MK ČR“) č. 14639/2000 (stanovuje metodické zásady pro sbírkotvornou činnost muzeí)

Metodický pokyn MK ČR č. 53/2001 (stanovuje podmínky zápisu sbírky a podsbírkou do Centrální evidence sbírek)

Metodický pokyn MK ČR č. 5762/2005

2. Analýza sbírkového fondu

2.1. Historie budování sbírky

Dnešní Východočeská galerie v Pardubicích byla zřízena rozhodnutím KNV Pardubice jako Krajská galerie v roce 1953, tedy v době, kdy byla zakládána síť státních galerií. Sbíрка spravovaná VČG je ve vlastnictví Pardubického kraje.

Nákupní aktivity nově vzniklé galerie se kolem poloviny 50. let soustředily téměř výhradně na regionální tvorbu, zejména na sociálně podbarvené umění 30. a 40. let, také však na autory nejmladší generace, u nichž převažoval zájem o politicky neutrální krajinářskou tvorbu a zátiší. Již od roku 1957, spolu se

změnou vedení, lze však pozorovat promyšlenější nákupní politiku. Velmi významným přínosem pak byla pro galerijní sbírky léta 1959 – 1960. Ačkoliv v té době byla galerie sloučena organizačně nevyhovujícím způsobem s muzeem a památkovým ústavem, dochází k výrazné změně nákupní politiky. Především zásluhou Marcely Šusterové, tehdejší vedoucí galerie v rámci KVÚ a v rámci spojení muzea a galerie, již nebyla sbírka budována jako výhradně regionálně zaměřená, do nákupů se dostávala zajímavá díla našeho umění první poloviny 20. století, ale i díla nejmladších autorů. Čas jen prověřil, jak kvalitní a nadčasový byl její výběr.

Nákupní politice odpovídala i výstavní činnost, v prvních letech vedená snahou představit významné regionální tvůrce. Vedle toho probíhaly také velké „osvětové“ výstavy seznamující veřejnost s nejvýznamnějšími osobnostmi světového umění, připomínáno bylo zejména ruské malířství a tvorba spřátelené Číny.

Ze čtyř osobností, které se v 50. letech ve vedení galerie prostřídaly, byly tři historici umění. To se v dalších desetiletích neopakovalo, kvalifikovaného vedení odborníkem s příslušným vzděláním se galerii dostalo teprve až roku 1990.

V období 60. let byla do galerijních sbírek získána celá řada cenných a dnes kvalitativně i finančně zhodnocených děl. Byly pořádány pravidelné výstavy nových přírůstků do sbírek, jež jsou samy důkazem relativně poučené nákupní politiky. Smutnou skutečností však je, že po desetiletí bojů za základní existenční podmínky, jež byly v jeho závěru úspěšně dobojovány a které byly jinde samozřejmostí, získalo ideové zaměření galerie, společně s vnitropolitickými změnami ve státě, naprosto odlišný směr.

Přesto se nelze na 60. léta v galerii dívat jen pozitivně. Právě v tomto desetiletí vznikly velmi závažné a nenahraditelné škody na galerijních sbírkách. Ředitel galerie Čestmír Šrettr a vedoucí odborná pracovnice Jitka Boučková vyřadili během let 1964 – 1969 ze sbírek jako „neupotřebitelné, bez galerijní hodnoty“ přibližně na 850 uměleckých děl. Cena mnohých z těchto děl by dnes na trhu dosahovala i několik set tisíc korun. Jednalo se vesměs o díla z 19. století a impresivní a krajinářské práce z počátku 20. století, které byly ve světle tehdejšího domácího i zahraničního uměleckého vývoje hodnoceny velmi nízko.

Nákupy, které byly uskutečňovány v průběhu 70. let, se téměř výhradně a jednostranně soustředily na následující jména: Jaroslav Šmídra, Josef Brož, Jaroslav Grus, Josef Hašek, vesměs tedy na angažované a politicky přijatelné autory, zasloužilé a národní umělce. Pokud se do sbírek dostalo aktuální dílo umělce tehdejší mladé generace, stalo se tak jen díky náhodným převodům majetku z Národní galerie a Ministerstva školství a kultury. Tyto převody tvořily v těchto desetiletích převážnou část galerijních přírůstků, což neumožnilo systematictější budování sbírky. Dnes musíme konstatovat, že právě takto se do galerie dostala často mnohem kvalitnější díla, než jaká byla vedením nakupována. Některá cenná díla a zajímavé grafické soubory se v těchto letech dostaly do sbírek také zásluhou odborné pracovnice Jitky Boučkové. Osobním cílem nákupní politiky ředitele bylo vybudování galerie socialistického realismu. Proto mnohé přírůstky z těchto let, na něž byly věnovány neuvěřitelné částky, mají dnes pouze historicko-dokumentační hodnotu.

Nákupní aktivity v 80. letech sledovaly z velké části konzervativní linii, prozřetelně se však soustředily na doplnění galerijní sbírky klasického českého krajinářství (mimořádně právě toho, které bylo v 60. letech vyřazováno ze sbírek), jehož kolekce byla v těchto letech obohacena několika kvalitními díly. Teprve v závěru desetiletí, v atmosféře patrného politického uvolnění, galerie

získala zajímavé přírůstky soudobého malířství, kresby a grafiky. Rovněž uspořádala přelomové výstavy *Evy Kmentové*, *Karla Malicha*, *Františka Drtikola* nebo reprízu výstavy *Linie, barva, tvar*.

V období po roce 1989 se akviziční činnost soustředila na doplnění zásadních děl českého umění 20. století do stále expozice. Snahou bylo představit objektivní pohled na vývoj moderního českého umění veřejnosti. Proto bylo nezbytné vybrat zásadní díla, která se později stala ikonami sbírky moderního umění ve VČG. Galerie získala díky jasně definovanému koncepčnímu odbornému záměru mimořádně důležité exponáty za velmi příznivých cenových relací. Srovnáním pořizovacích cen některých tehdy získaných děl se současnými relacemi na trhu s uměním je patrné několikanásobné zhodnocení vložených finančních prostředků viz. příložené tabulky v příloze b) Srovnání pořizovacích a současných cen vybraných sbírkových předmětů.

Tím, že se galerie soustředila především na doplnění chybějících mezer z let 70. a 80. vznikla mezera v aktuální tvorbě - tedy ve sbírce chybí zásadní díla z první poloviny 90. let 20. století.

V roce 2001 se stal zřizovatelem VČG Pardubický kraj. Současně se podařilo v závěru roku 2000 získat zpět do majetku VČG Dům U Jonáše. Z důvodu výrazného nárůstu finančních prostředků na provoz dvou budov byl upraven příspěvek na činnost galerie, ale již nezbyvaly stabilní finanční prostředky na akvizice. Od této doby je možné tuto činnost, určenou i zřizovací listinou, vykonávat pouze v případě zlepšeného výsledku hospodaření, nebo na základě výrazných úspor.

V prvním desetiletí 20. století se uskutečnily akvizice, jejichž cílem bylo doplnit hlavně tvorbu žijících umělců. Po delším časovém odstupu se v roce 2012 vedení galerie rozhodlo opět se systematicky věnovat rozšiřování sbírky. VČG se soustředila na získání důležitých děl od současných umělců. Podařilo se zakoupit reprezentativní kolekci autorů, kteří se věnují linorytu. Výběr byl proveden po průzkumu v ateliérech a po úspěšné výstavě. Šlo o práce, které byly inspirovány vztahem k přírodě a jejím proměnám i díla umělců působících v Pardubickém kraji. Tak byla do sbírky získána díla od F. Skály, K. Kintery, M. Cihláře, V. Kovářika, P. Piekara, I. Křena, J. Vičara, A. Lachmana, F. Hodonského, V. Hanuše, O. Plachta, M. Rejenta, J. Tomana a M. Gabriela.

Je nezbytné zdůraznit, že na nové akvizice galerie neměla speciální dotaci od zřizovatele, ale mohla použít pouze prostředky ze zlepšeného výsledku hospodaření. Radu děl autoři do naší sbírky darovali jako výraz ocenění naší spolupráce.

Dlouhodobé podfinancování VČG se přirozeně projevuje na akviziční politice. VČG nemá prostředky na systematické nákupy pro jednotlivé sbírky. Bez nich nelze sbírku koncepčně rozvíjet a budovat, a tak naplňovat jednu ze základních funkcí galerie. Přesto VČG věnuje tomuto problému mimořádnou pozornost a práci a hledá alternativní způsoby pro získání důležitých děl formou darů.

Zřizovatelem VČG byly postupně krajský a okresní národní výbor, Ministerstvo kultury ČR a Pardubický kraj. VČG je jediným sbírkotvorným muzeem umění v Pardubickém kraji. Geograficky nejbližší obdobné instituce se nacházejí v Hradci Králové, Kutné Hoře a v Praze. Regionální vymezení je důležité, ale nikoli limitující pro další směřování sbírkové činnosti.

2.2. Charakteristika sbírky

Sbírkový fond VČG patří v rámci České republiky mezi významné sbírky výtvarného umění. O tom svědčí i široká meziinstitucionální spolupráce na výstavních a badatelských projektech, do které je galerie zapojená, a to jak na úrovni regionálních a státních sbírek, tak i ve spolupráci se zahraničními institucemi. Častá frekvence zápůjček klíčových souborů sbírky vypovídá o jejich mimořádné kvalitě a nezastupitelnosti v kontextu českého umění 19. a 20. století.

Zvláště cenné jsou autorské kolekce E. Filly, F. Tichého, B. Reynka, K. Malicha, E. Kmentové, T. F. Šimona, J. Baucha, J. Konůpka, A. Chittussiho, J. Mařáka, F. Kavána, F. Muziky, J. Smetany, M. Holého, O. Janečka, J. Panušky, S. Máchala, J. Kotíka, K. Lhotáka. Ve sbírkách se nachází velká kolekce krajinomalby konce 19. století po tendence současné, je zde dokumentována tvorba krajinářů Železných hor a Vysočiny a kolekce umělců, kteří tvořili v pardubickém regionu. Kvalitní je soubor dokumentující české umění 60. let 20. století: M. Medek, S. Podhrázký, V. Precílík, J. Šerých, M. Grygar, J. Hilmar, O. Slavík, J. Jíra, J. Kolář, V. Jarcovjác. V roce 1994 byla převedena do sbírek VČG některá díla z výtvarného symposia Artchemo, které v roce 1968 a 1969 VČG spolupředávala. Více než 20 let VČG získává fotografie a negativy Jiřího Tomana.

2.3. Podsbírky

Počet evidenčních čísel odpovídá stavu k 31. 12. 2015.

2.3.1. Obrazy

Počet ev. čísel: 2149

Archiválie: Ne

Kulturní památky: Ne

Území: Čechy, východní Čechy, Slovensko

Období: Převažují obrazy z 19. a 20. století,

K soustavnému shromažďování souboru českého malířství došlo především po osamostatnění galerie v roce 1961, kdy se začala vytvářet hlavně reprezentativní sbírka českého malířství 20. století, částečně však i kolekce českého malířství 19. století.

Cíl zájmu: doplňování sbírky především o díla současných umělců a to v časovém horizontu od 80. let 20. století do současnosti, doplňování kolekce o cenově dostupné a sbírkově zajímavé malířské práce starších období. Sledování a akvizice děl umělců mladé generace.

Předpokládané využití: pro koncepční výstavní projekty (profilové, monografické, tematické); pro práci s veřejností, edukační programy pro všechny stupně školního i předškolního vzdělávání.

2.3.2. Kresby

Počet ev. čísel: 1562

Archiválie: Ne

Kulturní památky: Ne

Území: Čechy, východní Čechy

Období: Kresby vznikly převážně v 19. a 20. století, ale ve sbírce jsou i kresby starší. Samostatná sbírka kreseb byla vyčleněna z původní galerijní sbírky grafik a kreseb a nadále koncepčně rozšiřována systematickou akviziční činností galerie.

Předměty: Kresby tužkou, tuší nebo inkoustem, akvarely a kvaše převážně na papíře, ale i na lepence a kartonu.

Cíl zájmu: nákup děl současných autorů; postupné doplnění sbírky o díla starší; vytipování autorů tvořících v Pardubickém kraji.

Předpokládané využití: výstavy, zápůjčky pro další galerijní subjekty, edukační programy.

2.3.3. Grafiky

Počet ev. čísel: 4109

Archiválie: Ne

Kulturní památky: Ne

Území: Čechy, východní Čechy, Slovensko

Období: Převažují grafické listy vytvořené v 19. a 20. století. Nejstarší grafické listy ve sbírce pocházejí z počátku 2. poloviny 19. století. Grafická sbírka vznikala postupně vlastními nákupy a převody. Dále pak byla sbírka systematicky doplňována hlavně o grafiky českých autorů 20. a 21. století.

Předměty: Grafické listy vytvořené různými grafickými technikami na papíře.

Cíl zájmu: nákup děl současných autorů, doplnění sbírky o grafiky z období od roku 1990 do současnosti; zaměření se na zmapování autorů tvořících v regionu Pardubického kraje.

Předpokládané využití: výstavy, zápůjčky pro další galerijní subjekty, edukační programy.

2.3.4. Plastiky

Počet ev. čísel: 477

Archiválie: Ne

Kulturní památky: Ne

Území: Čechy, Východní Čechy, Slovensko

Období: V početně nejmenší sbírce VČG převažují plastiky z 20. století včetně medailí. Kolekce vznikala postupně od 60. let 20. století.

Předměty: Sochy, plastiky a objekty ze dřeva, různých kovů (převážně bronz, ale též železo, cín, měď), kamene (pískovec, mramor, opuka), sádry, pálené hlíny i moderních materiálů.

Cíl zájmu: doplňování sbírky zejména o díla současných umělců a to v časovém horizontu od 80. let 20. století až po současnost (díla starší jsou s ohledem na vysoké pořizovací částky mimo možnost nákupu galerie). Sledování a akvizice děl umělců mladé generace.

Předpokládané využití: pro koncepční výstavní projekty (profilové, monografické, tematické); pro práci s veřejností, edukační programy pro všechny stupně školního i předškolního vzdělávání.

2.3.5. Fotografie a negativy

Počet ev. čísel: 827 + 9190

Archiválie: Ne

Kulturní památky: Ne

Území: Čechy

Období: 2. polovina 20. století, 21. století

Cíl zájmu: zhotovení fotografií (zvětšenin) z negativů pardubického fotografa Jiřího Tomana, které v minulosti pro VČG prováděl fotograf Luděk Vojtěchovský. Sbíрка obsahuje vysoce kvalitní, dosud nezveřejněné a tudíž neznámé autorovy snímky. Vznik zvětšenin je podmíněn i stavem negativů, měl by proto být považován za prioritu.

Dále usilujeme o doplňování sbírky zejména o díla současných umělců a to v časovém horizontu od 80. let 20. století až po současnost. (Starší díla jsou s ohledem na vysoké pořizovací částky mimo možnost nákupu galerie). Sledování a akvizice děl umělců mladé generace.

Předpokládané využití: pro koncepční výstavní projekty (profilové, monografické, tematické); pro práci s veřejností, edukační programy pro všechny stupně školního i předškolního vzdělávání.

2.3.6. Architektura a design

Cíl zájmu - architektura: shromáždění sbírkového materiálu a dokumentace k urbanismu a architektonickým památkám a významným stavbám Pardubicka i biografických materiálů architektů realizujících své stavby v Pardubicích a okolí.

Cíl zájmu – design: získání projektové dokumentace zjm. z oblasti autorského i průmyslového designu. Pořízení autorských originálů i skutečných výrobků z produkce podniků z našeho regionu (ETA, TESLA atd.).

Předpokládané využití: výstavy, studijní archiv, využití pro propagaci místní kultury, práce s veřejností a edukační programy.

S ohledem na stávající možnosti personální, technické i finanční bude náročné začít budovat jakoukoli novou podsbíрку se zaměřením na nová média, architekturu a design či dokumentaci. Zájmem organizace je ale připravit současnému návštěvníkovi co nejširší nabídku sbírkového materiálu a výstav, které vedle tzv. vysokého umění představí i umění užitá (doneslé označovaná jako ta, která využívají sekundární aplikace forem volného umění na předměty denní potřeby) a rozšířit klasický galerijní koncept o umění všedního dne – v našem případě o architekturu a design. Galerie aktivně reaguje na trend sílícího zájmu odborné i laické veřejnosti, která v posledním desetiletí intenzivně diskutuje o vztahu umění a designu, a o jejich úloze ve společnosti, ve formování životního prostoru, citlivosti jedince i kultivaci estetického vnímání. Za stejně podnětnou považujeme oblast architektury, která se významně podílí nejen na formování krajiny a vnitřního prostoru našich sídel, ale zakládá též vztah jedince k místu a historickou kontinuitu jeho zájmu o ně i schopnost o tyto kvality pečovat a chránit je. To jsou také důvody, které nás vedou k založení nové podsbírkoy architektury a designu. Zajímají nás nejen díla samotná, ale i okolnosti jejich vzniku, širší souvislosti domácího poválečného vývoje, nárůst zájmu o tvarování předmětů denní potřeby na konci 50. let a statut výtvarníka, posléze designéra v totalitní a posttotalitní společnosti.

2.4. Swot analýza

Silné stránky

Odborní pracovníci

VČG má stabilizovaný tým odborných pracovníků schopných vyhledávat důležité a významné přírůstky do sbírek, a to jak v rámci běžné pracovní agendy, tak v rámci realizace výstavních, publikačních a výzkumných projektů.

Pro žijící autory a osoby, které díla prodávají nebo chtějí darovat do sbírek, je to důležitý signál garantující vysokou úroveň vědeckého i prezentačního standardu odborné práce.

Tradice, prestiž, regionalismus

Začlenění akvizice do kontextu sbírkových fondů, které jsou systematicky budované, je silný argument při vyjednávání podmínek nákupu, je motivací pro dárce, ať se jedná o sběratele, umělce nebo osoby, které umělecká díla nabyly v dědickém řízení. Další významnou hodnotu představuje koncepční výstavní a akviziční program směřovaný do regionu.

Odborná prestiž instituce představuje pro rozhodování umělců, prodejců a dárců vysokou hodnotu.

Jistoty

VČG je jedinou galerijní institucí muzejního typu zřizovanou Pardubickým krajem. Sbíрка VČG je zapsána do Centrální evidence sbírek (CES), kterou vede Ministerstvo kultury ČR. VČG je členem Rady galerií České republiky a Asociace muzeí a galerií České republiky. Ve své práci se řídí platnými právními předpisy a etickými kodexy. Je důvěryhodnou institucí a přináší jistotu, že umělecká díla, která jsou v její správě, se nestanou předmětem následné finanční spekulace nebo nebudou uvedena do kontextů poškozujících jejich tvůrce či původní vlastníky.

Slabé stránky

Diskontinuita akviziční politiky

Vývoj akviziční politiky VČG byl v minulosti podmíněn odlišnými přístupy. Odborným, s cílem kvalitně profilovat sbírku a tendenčním, s cílem získat díla politicky exponovaných autorů. Oba tyto postupy výrazně určily charakter sbírkového fondu. Viz oddíl 2.1. Historie budování sbírky.

Finanční prostředky

Struktura rozpočtu dovozovala před rokem 1989 systematicky vyhledávat a vytipovávat umělecká díla do sbírek. Na získání uměleckých děl byly vyčleněny prostředky ve výši minimálně 10% z příspěvku zřizovatele. V současné době není vyhrazena stabilní částka na akvizice. Situace je velmi složitá, protože 94 % z příspěvku zřizovatele na činnost organizace v roce 2015 činily mandatorní výdaje. Proto musí VČG vyhledávat dotační tituly na realizaci náročnějších výstavních projektů a pouze v případě zlepšeného hospodaření se může věnovat rozšiřování své sbírky. Nedostatek finančních prostředků na akvizice má nejen přímý dopad na počet nově zakoupených sbírkových předmětů, ale nepřímo podvazuje rozvoj podmínek pro získávání darů.

Hlavní zájmy současných sběratelů.

Obchod s uměním je v českém prostředí výrazně ovlivněn snahou diverzifikovat osobní portfolio. Z tohoto důvodu je mimořádný zájem o kvalitní prověřená díla české meziválečné avantgardy a moderního českého umění. Tato díla jsou pro galerii finančně nedostupná.

Příležitosti

Mění se vztah společnosti k umění a architektuře

Výtvarné umění a v posledním desetiletí i architektura a design se těší zájmu širší veřejnosti. Ekonomicky silná společenská vrstva se začíná zajímat o výtvarné umění nejenom jako o možnost diverzifikace svého majetku. Soukromé osoby se začínají zajímat o sbírání výtvarného umění. Design se stává ve střední generaci sdílenou společenskou módou. Mění se klima je příležitostí pro hledání společných zájmů galerie a privátního sektoru, která se může projevit i v oblasti akvizic.

Vyšší míra veřejné podpory

Zvýšený společenský zájem o umění a design je příležitostí pro posílení pozice galerie a jejího financování.

Vědomostní potenciál

Příležitostí pro galerii v této situaci je využít svého dosud velkého vědomostního náskoku před soukromým sektorem a získat do sbírek díla dříve, než je převis soukromé poptávky vynese mimo finanční realitu institucí. Mimořádné příležitosti je třeba hledat především v těch oblastech umění a designu, které se doposud nestaly předmětem módního sběratelského zájmu.

Hrozby

Přerušení kontinuity

Nebezpečí vzniku zásadních mezer ve sbírkách, které se vlivem narůstajících cen na trhu s výtvarným uměním v budoucnu jen stěží podaří zacelit.

Konkurence privátního sektoru

Nový zájem privátního sběratelského sektoru o umění a design může ve střednědobém horizontu způsobit nejen astronomický nárůst cen, ale rovněž nasměrování klíčových děl muzeální povahy do soukromých sbírek, čímž se stanou pro veřejná muzea dostupná de facto až formou následného odkazu. Jakkoli nelze považovat privátní sběratelství umění z pohledu veřejných institucí za „nepřátelské“, nebylo by radikální nahrazení veřejné služby soukromou iniciativou bez následků.

Rizika spojená s orientací na získávání darů a odkazů.

Nedostatek financí na akvizice lze částečně vykrýt prostřednictvím aktivně vyhledávaných darů, ale toto řešení není bez rizik. Pokud se instituce orientuje na realizaci akvizic prostřednictvím darů a odkazů, dostávají se do sbírek díla, jejichž výběr může ovlivnit darující subjekt.

Možnost spolufinancování v rámci dotačních programů.

Pokud organizace nemá limitovanou konkrétní částku na akvizice či dostatek volných prostředků na provoz, není možné žádat prostředky z dotačních programů např. na MK ČR, které předpokládají spoluúčast žadatele.

Závěry SWOT analýzy

- Úspěšná akviziční politika VČG není primárně závislá na objemu vynaložených finančních prostředků, ale měla by být stabilní částkou v rozpočtu zaručena.

- Koncepce akviziční činnosti VČG musí stát na širší základně, zohledňovat cílevědomé udržování a rozvíjení renomé instituce jako jeden z klíčových nástrojů akviziční politiky.
- Je třeba využít měnící se společenské atmosféry směrem k umění. Aktivně reagovat na potenciál nových příležitostí z privátních zdrojů. Hledat nové formáty spolupráce, které se nabízí například pro akvizice užitého umění, designu a architektury.
- Aktivně se podílet na formulování kulturní politiky v segmentu podpory sbírkotvorné činnosti příspěvkových institucí Pardubického kraje.
- Mobilizovat odborný i sociální potenciál instituce ke koncepčnímu a systematickému vyhledávání darů a odkazů od tvůrců, sběratelů a korporací.
- Jednat bezodkladně, neboť roste konkurence vrstvy solventních soukromých sběratelů.

III. Strategie akvizic

VČG usiluje o vytvoření sbírky, která by osobitým způsobem s důrazem na vybrané autorské kolekce a s přihlédnutím k umělecké tradici Pardubického kraje i širšího regionu východních Čech reflektovala složitý vývoj českého výtvarného umění.

Akviziční politika se přitom soustřeďuje jak na díla prověřených kvalit od klasiků českého moderního umění (s ohledem na finanční možnosti galerie), tak i na díla experimentální povahy od umělců nejmladší generace, u nichž se snaží rozpoznávat kvality s předvídavým rozhledem. Naším cílem je koncepčně vytvářet jedinečnou sbírku, která bude svou osobitou skladbou i atraktivní prezentací v obměňované stálé expozici i v jednotlivých výstavních projektech přitahovat zájem milovníků umění z celé České republiky i ze zahraničí.

Na základě provedené analýzy v předchozí kapitole byla stanovena strategie akvizic uměleckých děl do sbírek VČG, která vymezí geografické a časové zaměření další akviziční činnosti. Zaměření bere na vědomí situaci na trhu s uměleckými předměty, ale rovněž kriticky reflektuje možnosti VČG jako správce sbírky a jejího zřizovatele. Umělecká díla autorů, kteří působili ve druhé polovině 20. století a jejichž tvorba je uměleckou kritikou kladně hodnocena, patří mezi nejžádanější a také nejdražší na trhu s uměleckými díly. Tento trend bude s největší pravděpodobností nadále pokračovat. V současnosti VČG nemá finanční možnosti získat tato umělecká díla do sbírky zřizovatele, a to přestože by to bylo v zájmu dalšího zhodnocení sbírky.

Finančně nákladné akvizice z tohoto období budou realizovány jen ve výjimečných případech. Předpokladem pro realizaci těchto nákupů je získání dalšího mimořádného zdroje financování (např. Ministerstvo kultury ČR, Pardubický kraj, Statutární město Pardubice, soukromý mecenáš apod.).

Hlavní strategií nákupu je průběžné doplňování stávajícího sbírkového fondu ve čtyřech hlavních oblastech:

- české výtvarné umění,
- současné umění,
- nákupy z výstav,

- významná díla spjatá s regionem.

Strategie akvizic je platná pro všechny podsbírký.

VČG, jediná sbírkotvorná instituce zřizovaná Pardubickým krajem zaměřená výhradně na výtvarné umění, si uvědomuje závazky vůči regionu. Za základ akviziční činnosti považuje mapování regionální výtvarné scény a koncepční nákupy kvalitních děl umělců pocházejících, působících (dlouhodobě i přechodně) v Pardubicích a Pardubickém kraji.

Exkluzivitu mezi ostatními sbírkotvornými galeriemi (muzei umění) v České republice zakládají rozsáhlé samostatné autorské kolekce, které byly včas pro VČG získány. Například zastoupení B. Reynka, K. Malicha, J. Tomana a dalších umělců.

Stálý akviziční zájem poutá VČG k současným umělcům, jejichž díla představuje na výstavách a přehlídkách a jsou výtvarnou kritikou kladně hodnocena, přijímána a byla např. oceněna v rámci výtvarných soutěží v České republice nebo v zahraničí.

VČG zároveň sleduje i tvorbu mladých umělců a zvažuje zařazení jejich děl do generačních přehlídek, eventuelně i akvizici vybraných výrazných děl.

Zvláštní důraz klade VČG na současné umělce dlouhodobě nebo krátkodobě působících v Pardubicích a okolí, nebo umělce, kteří se v Pardubicích a okolí narodili. Jejich tvorbu VČG sleduje v dlouhodobém časovém horizontu. Rozšiřování regionální sbírky podléhá pečlivému odbornému výběru a umělecké kvality musejí být nadřazeny dokumentárním.

Nákup uměleckých děl významných nežijících autorů je vzhledem k jejich prodejním cenám mimo současné reálné možnosti galerie. Taková umělecká díla nebudou aktivně vyhledávána, nabídky však nebudou odmítány.

Vzhledem k využitelnosti sbírkového fondu pro stálou expozici a pro uchování kulturních a uměleckých hodnot do budoucnosti se VČG nebude vyhýbat nákupu finančně nákladných děl.

IV. Zdroje a metody nákupu

VČG v současné době nemá ve svém rozpočtu částku určenou na nákup uměleckých děl. Z hlediska další akviziční činnosti považujeme za vhodné vynakládat minimálně 10 % ročního příspěvku na provoz, který VČG poskytuje zřizovatel, na nákup uměleckých děl. Tato částka by zaručila základní doplnění sbírek, neumožňuje doplnit „mezery“ ve sbírkovém fondu (klasici moderního českého umění, např. surrealisté, kteří ve sbírce chybějí), případně se soustředit na současnou tvorbu v celé její druhové šíři. Zároveň považujeme za vhodné, aby minimální výši finančních prostředků určených na nákup uměleckých děl zřizovatel stanovil jako limit v rozpočtu VČG, ale tak, aby byl zachován základní příspěvek na provoz a na realizaci výstavních projektů.

Zároveň si uvědomujeme, že vlastní rozpočet VČG, resp. dotace na provoz od zřizovatele, nemůže být jediným zdrojem akviziční činnosti. Dalším možným finančním zdrojem jsou dotační tituly Ministerstva kultury, kde z programu ISO C je možné získat až 50 % z pořizovací ceny. Pokud však nebude stabilně vyčleněná finanční částka na spoluúcast, není možné tyto žádosti podávat.

Hlavní součástí akviziční činnosti je vždy nákup uměleckých děl, především od autorů nebo dědiců. VČG ale bude usilovat také o nákupy od obchodníků s uměleckými díly, náhodných prodejců, atd. V tomto směru VČG sleduje situaci na trhu s uměním a je v kontaktu s významnými obchodníky a aukčními síněmi.

V současné situaci není pravděpodobné, že VČG nakoupí umělecká díla také na domácích nebo snad zahraničních aukcích.

Dalším vhodným zdrojem akvizic jsou dary. Je žádoucí, aby VČG získávala dary od autorů, kteří ve VČG vystavují. Tento postup ale není možné uplatňovat vůči všem autorům paušálně, je nezbytné postupovat individuálně s přihlédnutím k osobě vystavujícího autora.

V. Odpovědnost a zhodnocení

Dle metodického pokynu MKČR č. j. 14639/2000 je zodpovědnost při akviziční činnosti specifikována následovně.

Sbírkotvorné činnosti se účastní tyto subjekty:

Kurátor sbírkových fondů
poradní sbor (=nákupní komise)
správce deponitáře
ředitelka galerie
ekonom

Kurátor sbírkových fondů

Kurátoři sbírkových fondů VČG jsou bezprostředními tvůrci a správci podsbírek, podílejí se aktivně na strategii sbírkotvorné činnosti.

Zajišťují podklady pro jednání nákupní komise.

Předkládají návrhy na získávání nových přírůstků, na výměnu sbírkových předmětů a na vyřazování předmětů ze sbírkové evidence ve smyslu zřizovací listiny galerie a na základě strategie sbírkotvorné činnosti, v případě vyřazování ve smyslu zákona č. 122/2000 Sb. Nedílnou součástí této činnosti je shromažďování a vytváření průvodní dokumentace ke sbírkovým předmětům.

Sbírka je rozšiřována na základě:

- a) detailní znalosti vývoje sbírky („podsbírkou“) a znalosti sbírkotvorných záměrů kurátorů, kteří sbírku spravovali před ním, k nimž přihlíží
- b) znalosti obdobných sbírek muzejní povahy jiných muzeí umění či sběratelů
- c) znalosti prostředí (území), z něž jsou pro sbírku („podsbírkou“) získávány přírůstky
- d) znalosti aktuální situace na trhu s potenciálními sbírkovými předměty včetně základní orientace v tržních cenách na domácím i zahraničním trhu,
- e) znalosti zásad muzejní selekce a muzejní teaurace
- f) znalosti zásad ukládání, uchovávání a prezentace sbírkových předmětů
- g) znalosti zásad ochrany sbírkových předmětů před nepříznivými vlivy prostředí (provádí výběr sbírkových předmětů určených ke konzervování či restaurování) a zásad ochrany sbírek a objektů před krádežemi, vloupáními a živelními událostmi.

Komise pro akviziční činnost

Je poradním orgánem ředitelky galerie. Ředitelka jmenuje a odvolává jeho členy.

Poradní sbor:

- a) vydává svá stanoviska formou doporučení, za konečné rozhodnutí ve věci je zodpovědný výhradně ředitelka VČG.

b) se vyjadřuje ke strategii akvizic galerie a k jejím změnám, k nabývání nových přírůstků do sbírek („podsbírek“), k vyřazování předmětů ze sbírkové evidence a k dalším otázkám týkajícím se správy a uchovávání sbírek.

c) se schází zpravidla jednou za rok, ve výjimečných případech může být svolána mimořádná komise, nebo v opačném případě nemusí být svolána.

d) posuzuje soulad akvizic s předmětem hlavní činnosti galerie a se strategií sbírkotvorné činnosti, význam předmětů pro vypovídací schopnost sbírky a ekonomické aspekty nabídky (posuzuje cenu ve srovnání s cenami obvyklými na tuzemském trhu se stejnými nebo obdobnými předměty, případně i na trzích v zahraničí).

e) se vyjadřuje k nabývání nových přírůstků po jejich nabytí, došlo-li k nabytí předmětu z rozhodnutí ředitelky galerie tzv. per rollam, přičemž posuzuje soulad akvizice se strategií sbírkotvorné činnosti a cenu, za níž byl nový přírůstek zakoupen.

f) se vyjadřuje k vyřazování předmětů ze sbírkové evidence před jejich vyřazením, přičemž se vyjadřuje k důvodům vyřazení a zda jsou v souladu se zákonem; vyjádření poradního sboru je nezbytné pro rozhodnutí ředitele galerie a je vždy vyžadováno jako příloha žádosti o zrušení evidenčního čísla vyřazovaného sbírkového předmětu z CES.

g) se vyjadřuje k jiným problémům souvisejícím s tvorbou, správou, uchováváním, ochranou či prezentací sbírky („podsbírk“) nebo jednotlivých sbírkových předmětů na žádost ředitelky galerie, vedoucího zaměstnance sbírkového organizačního útvaru nebo kurátora sbírky („podsbírk“)

h) svá stanoviska vydává písemně, formou protokolu, s podpisy všech přítomných členů. Protokoly se v galerii trvale uchovávají jako součást průvodní dokumentace sbírky.

i) pro svá doporučení si může vyžádat posudek nezávislého odborníka nebo posudek preparátora, konzervátora či restaurátora.

j) stanoviska jsou podkladem pro rozhodování ředitelky a dalších vedoucích zaměstnanců.

k) stanoviska poradního sboru, včetně vyjádření k ceně nabízeného předmětu, jsou nezbytnou přílohou žádosti o účelovou finanční dotaci ze státního rozpočtu na nákup předmětu.

Ekonom

Sleduje finanční limity pro nákup děl v daném roce, zodpovídá za proplacení děl na základě uzavřených smluv.

Správce depozitáře

Správce depozitáře se jednání zúčastňuje z pozice faktického správce děl v depozitáři, upozorňuje na možné kolize a problémy při uložení děl zamýšlených k nákupu a rozhoduje o jejich následném umístění na konkrétní místo v depozitáři.

Ředitelka galerie

Má obecnou odpovědnost za naplňování účelu a předmětu hlavní činnosti galerie uvedených ve zřizovací listině (statutu) galerie, tedy i za sbírkotvornou činnost. V souvislosti se sbírkotvornou koncepcí VČG především:

- a) příslušným řídicím aktem ustaví poradní sbor pro sbírkotvornou činnost, vydá jeho stanovy a jmenuje a odvolává jeho členy,
- b) s konečnou platností rozhoduje o nabytí předmětu do sbírky („podsbírky“),
- c) ve výjimečných případech, především tehdy hrozí-li nebezpečí z prodlení a z časových důvodů nelze předložit návrh na úplatné získání věci do sbírky k projednání poradnímu sboru pro sbírkotvornou činnost, může o jejím nabytí rozhodnout tzv. per rollam, tj. bez projednání v poradním sboru,
- d) s konečnou platností rozhoduje o vyřazení předmětu ze sbírkové evidence, tato pravomoc je nepřenosná, s výjimkou opatření v rámci přenosu řídicích pravomocí na jmenovaného statutárního zástupce v době dlouhodobé nepřítomnosti ředitele na pracovišti.

VI. Závěr

Z provedené analýzy vyplývá, že diskontinuita pravidelné koncepční akviziční činnosti má za následek nejen nevyrovnanost, ale i torzální stav galerijních fondů. Pokud totiž nejsou některé důležité fenomény výtvarného umění včas podchyceny a získány do sbírek, je to později složitější. Buď díla nejsou na trhu dostupná, nebo je jejich cena příliš vysoká. Proto je součástí tohoto dokumentu příloha, ze které je patrné finanční zhodnocení prostředků vynaložených na akvizice.

Zárukou pravidelnosti a systematičnosti akviziční činnosti je stabilně vyčleněná částka na nákupy v rozpočtu organizace. V posledním období sbírkové předměty VČG získávala pouze v případě zlepšeného výsledku hospodaření nebo darem. Proto dnes ve sbírce chybí některé důležité celky a autoři. Naším přáním je navýšení rozpočtu organizace, které umožní odstranit nevyrovnanosti sbírkového fondu.

VČG je jediná instituce typu muzea umění v Pardubickém kraji. Díky svým kvalitním sbírkám reprezentuje svého zřizovatele doma i v zahraničí. Naším společným cílem je vykonávat dobrou akviziční politiku tak, abychom předali rozšířené sbírky uměleckých děl v co nejlepším stavu další generaci.

V Pardubicích 14. 2. 2017